

Høringsuttalelse Klima- og energiplan
Haugesund kommune 2021- 2030

Innhold

Høringsuttalelse til forslag til Klima- og energiplan 2021 -2030 – Haugesund kommune.....	3
Generelt – om Rådets syn på klima- og miljøproblemer	3
Innledning – generelt om klima- og energiplanen	4
Om de ulike delene av planen	5
Kommunens visjon og målsettinger	5
Energi, bygg og anlegg.....	6
Mobilitet	6
Ressursbruk	7
Innkjøp av varer og tjenester	7
Klima og natur	8
Handlingsdelen	8
Energi, bygg og anlegg.....	8
Mobilitet	8
Ressursbruk	9
Innkjøp av varer og tjenester	9
Klima og natur	9

Høringsuttalelse til forslag til Klima- og energiplan 2021 -2030 – Haugesund kommune.

Fra Rødt Haugaland

Generelt – om Rødts syn på klima- og miljøproblemer

Det økonomiske systemet er basert på et grunnleggende premiss om økonomisk vekst som ikke er forenlig med jordas tåleevne. Det grunnleggende problemet i det kapitalistiske systemet er behovet for vekst. Denne typen vekst er imidlertid ikke mulig uten at vi legger et stadig større press på allerede begrensede naturressurser. Mennesker over hele verden og i all framtid er avhengig av en levende klode, og alle mennesker har rett til et godt liv, fritt fra utnytting, nød og sult. Rødt vil erstatte dagens økonomiske system med et som sørger for at alle får dekket sine behov, uten at det raserer naturressursene. Byggingen av det fornybare Norge betyr starten på omleggingen til et bærekraftig samfunn der hensynet til alle mennesker og til miljøet settes foran interessene til de få som i dag tjener seg styrtrike på å utnytte andre folk og vår felles klode. Byggingen av det fornybare Norge betyr også starten på en annerledes måte å tenke og handle sammen for å skape et bedre samfunn for alle. Et fornybart samfunn vil innebære forbedrede levevilkår for de fleste av oss på mange områder, sjøl om det materielle forbruket reduseres. Det bærekraftige og fornybare samfunnet innebærer at luksusforbruk blir streng regulert og/eller avgiftsbelagt – samtidig som sosial rettferdighet opprettholdes. «Flate avgifter» rammer sosialt urettferdig – og har ingen plass i utviklingen av et samfunn i økologisk likevekt.

Siden 1990 har det private forbruket i Norge blitt mer enn fordoblet. Ifølge en studie fra NTNU kommer mellom 60 og 80 prosent av miljøpåvirkningene på planeten fra husholdningenes forbruk. 20 prosent av alle karbonutslipp fra forbrukerne er direkte utslipp fra folk som kjører biler og varmer opp boligene sine. De resterende 80 prosentene er sekundære virkninger eller miljøeffekter fra produksjon av varer og produkter som vi kjøper. Forbedringene fra ny teknologi nulles ut av økningen i forbruket. Rødt jobber derfor for at det skal være mulig å leve gode liv med et redusert og mer miljøvennlig forbruk. Samfunnet som helhet må tilrettelegge for økt gjenbruk, bedre ordninger for reparasjon og lengre holdbarhet på produkter og stimulere til bruk av produksjonsmateriell som bør være både kortreiste og velegnet til gjenbruk.

De menneskeskapte klimaendringene er i stor grad forårsaket av kapitalismens veksttvang og løses ikke individuelt, men i fellesskap. Vi tåler ikke et økonomisk system som krever stadig økt forbruk på en klode med begrensede ressurser. Klimaendringer rammer de fattigste og mest sårbare landene og menneskene hardest. Utviklingen av et bærekraftig system i Norge, vil derfor også være en viktig del av internasjonal solidaritet.

Naturens tålegrenser setter rammene for menneskenes eksistens. Vi har allerede overskredet flere av jordklodens tålegrenser. Naturressursene forbrukes for å oppnå kortsiktig profitt uten tanke på livsgrunnlaget til framtidens generasjoner. Vi har fremdeles tid til å skape et samfunn som tar hensyn til naturen, og som gir menneskene høy livskvalitet. Men da må bruken av naturressurser styres innenfor rammene av naturens tålegrenser i stedet for kapitalismens behov for evig og stadig større vekst. Dette innebærer å ta vare på naturmangfoldet og økosystemene og redusere forurensing og utslipp av miljøgifter og andre skadelige stoffer i naturen.

Behovet for å redusere klimagassutslippene drastisk har vært kjent i flere tiår, men likevel har utslippene fortsatt å øke. Den globale økningen siden 1990 er på mer enn 60 prosent, og verdens ledere har manglet vilje til å gjennomføre nødvendige klimatiltak. Den samme manglende viljen til endring ser vi her hjemme, men det er hverken kunnskap eller teknologi som hindrer oss fra å starte en storstilt og rettferdig omstilling fra et fossilt til et fornybart samfunn. Vi står overfor en interessekamp der sterke økonomiske og politiske krefter står i veien for de store, strukturelle systemendringene og klimaløsningene vi trenger. Slik begrepet «grønn vekst» brukes i dag, er det misvisende. «Grønn vekst» forutsetter rasering av natur for at kapitalen skal kunne hente ut profitt.

En rettferdig omstilling innebærer ikke å bytte ut «grå» kapitalister med «grønne», men å endre maktforholdene i samfunnet. Det er avgjørende for omlegging til et bærekraftig samfunn å basere endringen på folkelig mobilisering og bygging av brede allianser, som involverer fagbevegelsen, miljøbevegelsen, primærnæringene og store deler av samfunnet for øvrig.

Innledning – generelt om klima- og energiplanen

Planen tar utgangspunkt i de lokale utslippene i Haugesund kommune. Noe som kan være fornuftig, ettersom en reduksjon i globale utslipp forutsetter at det skjer lokale utslippsreduksjoner. Imidlertid kan det også være en svakhet med denne modellen, som gjør at man må legge inn tilleggsvurderinger for å se om planen faktisk bidrar til å få ned globale utslipp – og ikke bare forskyver dem til andre kommuner/andre land. Og Haugesund kommune må også se til hva kommunen gjør som virker utslippsdrivende globalt. Med andre ord: Klima- og energiplanen må ta høyde for det totale klimafotavtrykket, både i egen virksomhet og i vurderingen av innbyggernes påvirkning av klima.

Eksempelvis bygger Haugaland Kraft nå landstrømsanlegg som gjør at Haugesund skal kunne ta imot cruiseskip og gi dem utslippsfri strøm mens de ligger til kai. Dette vil redusere lokale utslipp – men ettersom cruisetrafikken er en versting når det gjelder utslipp, kan økt trafikk av cruiseskip til Haugesund ØKE globale utslipp samtidig som de lokale utslippene blir redusert pga. landstrøm. Tilsvarende vil det være for Haugesund lufthavn (som ligger i Karmøy). Alle initiativ Haugesund kommune tar for å øke flytrafikken vil føre til økte lokale utslipp i Karmøy og nasjonalt (og globalt for utenriksflygninger). Altså vil ethvert tiltak som

stimulerer til økt cruise- og/eller flytrafikk ØKE Haugesunds klimafotavtrykk totalt - sjøl om de lokale utslippene går ned.

Det hadde også vært en fordel om Haugesund kommune tenkte regionalt, og tok klare standpunkt mot Rogfast og Hordfast – som er bygget på prinsippet om at biltrafikken skal øke, ellers er de ikke samfunnsøkonomisk lønnsomme. Heller enn å avskaffe ferjesamband, bør det være en oppgave å få ned klimautslippene på båttrafikken. Lavutslippsferjer reduserer klimafotavtrykket – mens Rogfast og Hordfast vil øke det. Som Klima- og energiplanen påpeker, vil slike store utbyggingsprosjekter ha en negativ klimaeffekt.

FNs Naturpanel viser at nedbyggingen av arealer er den største trusselen mot naturmangfold. I Norge har en markedsstyrt tilnærming uten helhetlig planlegging ført til at naturen har blitt bygget ned og splittet opp bit for bit. Dette gjelder bl.a. plasseringen av datasentre og utbyggingen av vindkraft i uberørt natur. Norge må gjøre mer, både på kommunalt, regionalt og statlig nivå, for å bidra til at verden stanser tapet av natur.

Rødt mener det er en svakhet ved Klima- og energiplanen ikke vurderer en viktig del av kommunens natur: Havet. Det blir ikke gjort noen vurderinger av oppdrettsnæringen. Oppdrettsanleggene forurenses, i form av ukontrollerte utslipp av kloakk, kjemikalier og medisiner mot sykdom. Dette har store og ukjente negative konsekvenser for miljøet og for økosystemene i havet. Det er heller ikke gjort noen vurderinger av havets rolle i klimaregnskapet – der bevaring av marin vegetasjon trolig vil bidra positivt (altså redusere klimapåvirkningen).

Om de ulike delene av planen

Kommunens visjon og målsettinger

Kommunens visjon framstår som lite tydelig og vanskelig lesbar. Denne bør forenkles og tydeliggjøres slik at den er lett forståelig for byens innbyggere

Hovedmålet er trolig realistisk. Rødt har som målsetting at norske klimautslipp skal reduseres med 70% fram til 2030. Dette forutsetter kutt både lokalt, regionalt og nasjonalt. At en kommune klarer å oppnå mellom 50-60% (gitt at det er en del usikkerhet mht. hvordan regnskapet skal settes opp), må anses å være et godt bidrag til reduksjon av de samlede klimautslippene.

Energi, bygg og anlegg

Å basere seg på en sirkulær tankegang er fornuftig. Det som kunne kommet bedre fram, er at rehabilitering og gjenbruk også er ØKONOMISK svært gunstig for kommunen. Haugesund kommune har i perioder vært preget av manglende vedlikehold av kommunale bygninger – som både er dårlig økonomi og lite klimavennlig. Å satse på energiøkonomisering i kommunale bygninger er også et viktig bidrag til reduserte utslipp – men Rødt stiller seg noe undrende til formuleringen «*Det antas videre at elektrisk energi utgjør om lag 45 GWh/år*». Det bør være mulig å ha et presist regnskap når det gjelder strømforbruk.

Strategi er ok.

Når det gjelder kommune, er oppfordring til – og eventuelt hjelp til søknad om – bruk av solenergi på eksisterende bygg et viktig tiltak. Det koster å begynne å bruke solenergi mer effektivt, men det vil bidra til store innsparinger over tid. Erfaringer viser at bruk av solfangere kan redusere årlig strømforbruk i en privatbolig med rundt 30 prosent. Solenergi lager ikke støy, og gir lite utslipp også ved tilvirkning – men er svært arealkrevende. For å unngå videre ekspansjon inn i ubrukt natur, må det derfor legges til rette for solceller på eksisterende bygg.

Virksomhet – målsettinger ok.

Mobilitet

Transporten av gods og varer skjer i hovedsak på lastebil, trailer eller varebiler. Det er en stor miljøgevinst å hente ved å få mer av godstrafikken over på bane og båt. Dette forutsetter også at det er god infrastruktur ved knutepunktene og gode løsninger for samlasting, for å unngå unødvendig omlasting av varer. Som havneby er det et viktig bidrag Haugesund kan gi både lokalt og regionalt å legge til rette for knutepunkt der gods kan gå fra båt til bil. Bedre samordning av den eksisterende transporten er også nødvendig. Mellom 1993 og 2008 ble varetransporten på vei i Norge doblet, mens mengden varer som ble fraktet økte med omtrent 50 prosent. Det betyr at i mye av varetransporten fylles ikke bilene godt nok opp.

Containerbiler er også langt framme i denne sammenheng, ved at de frakter containere til båter og returnerer containere tilbake. Rødt mener det er viktig å redusere varetransporten og øke kapasitetsutnyttelsen på den gjenværende transporten. Vi savner dette i strategien.

Kommune – her mener Rødt at nullvekst i personbiltrafikk er et lite ambisiøst mål. Det bør arbeides for å få reiser over på gange, sykkel og kollektiv. Her bør kollektivandelen opp på minst 20%. Redusert transportbehov vil redusere køer, og utslipp fra disse. Bedre veistandard vil redusere utslipp fra hver enkelt bil på disse strekkene. Rødt ønsker først og fremst bedret veistandard for å bedre trafikksikkerheten, og ikke øke antall kjørefelt og tilførselsveier (som f.eks. Rogfast) siden det tilrettelegger for mer privatbilisme.

Haugesund kommune må være i aktiv dialog med fylkeskommunen når det gjelder kollektivtrafikk. Transporten må være billig eller gratis. Betalingsfri kollektivtransport vil

gjøre at flere velger kollektivt framfor privatbil. Hyppigere frekvens gjør kollektivtransport til et bedre og mer realistisk alternativ. Og det må være kollektivdekning i hele byen. Her vil ringbuss Risøy – Sentrum – Hasseløy være et viktig tiltak. Haugesund bør utvikle gode systemer for «park and ride». Det bør bygges opp parkeringsmuligheter for bil og sykkel ved hoved- og endestasjoner for kollektivtrafikken.

Kollektivtransporten skal driftes av det offentlige. Offentlig drift sikrer godt tilbud både på lønnsomme og mindre lønnsomme ruter. Anbudsutsetting av kollektivtransporten fører til manglende helhetstenkning og svekker de ansattes lønns- og arbeidsvilkår.

Ressursbruk

Her er det delt inn i avfall og vann- og avløp. Rødt er positive til at klima- og energiplanen inneholder politisk godkjente mål for avfallsminimering. Det viktigste miljø- og klimatiltaket er å hindre at det oppstår avfall. Derimot stiller vi oss undrende til at avfall eksporteres til andre byer og land. Slik langtransport øker klimafotavtrykket – sjøl om det reduserer lokale utslipp. Avfall skal ikke være en lønnsom handelsvare – men det er noe uklart om det er økonomisk gevinst som ligger bak eksportstrategien til HIM.

Når det gjelder vann og avløp – er det positivt at det legges opp til å separere avløpsvann og overvann. Likevel er ambisjonsnivået lavt – og i forbindelse med rulleringen av hovedplan for vann og avløp mener Rødt at ambisjonsnivået må heves til utskifting av 2% av ledningsnettet. Haugesund har et vedlikeholdsetterslep som bør rettes opp så raskt som mulig.

Målsettingen på avfall er også for lav – ettersom man legger opp til at det fortsatt skal være vekst i mengden avfall. Planen viser tydelig sammenheng mellom vekst og avfallsmengde – og målsettingen bør være å få både veksten og avfallsmengden ned.

Innkjøp av varer og tjenester

Rødt jobber for at det stilles langt strengere miljøkrav til offentlige innkjøp av varer og tjenester i kommunene. Lokale leverandører skal velges framfor andre for å redusere utslippene fra transport og sikre lokale arbeidsplasser. Økologiske varer skal prioriteres og kommunene skal bruke politiske virkemidler for å øke andelen økologisk produksjon. Miljøkravene må gjelde i et livsløpsperspektiv, der både utslipp av klimagasser og annen forurensing fra uttak av råvarer til muligheter for gjenvinning vurderes, i tillegg til eventuelle utslipp i bruksperioden. Produkter med lang brukstid skal prioriteres, og produkter som det er enkelt å gjenvinne skal prioriteres over andre. Dette gjelder også ved fornying av kommunens bilpark – det må stilles krav til leverandørene om å oppgi utslipp ved produksjon og muligheten til resirkulering av komponentene i bilene.

Klima og natur

Her mener Rødt at et viktig tiltak vil være verneombud med ansvar for ytre miljø. Skal vi klare å redusere utslippene kraftig må det skje et klimaarbeid i alle sektorer. Dette vil ikke skje hvis vi overlater klimajobben til eksperter eller eksterne konsulenter. De ansatte sitter med uvurderlig kunnskap om hvordan bedrifter og andre arbeidsplasser fungerer, og hvordan de kan bli bedre, både for de ansatte og for miljøet. Denne kunnskapen er nødvendig for å møte klimautfordringene. Det holder ikke at de ansatte blir hørt hvis de ikke har noen påvirkningskraft. Rødt mener det er riktig å pålegge et tydeligere ansvar for miljøet, og dermed også styring av utslipp av klimagasser og forbruk av energi, i HMS-forskriftene. Rødt jobber for at verneombud også skal ha ansvar for ytre miljø, og at det skal gis tilstrekkelig opplæring og ressurser til at verneombudene skal kunne gjøre denne jobben på en skikkelig måte.

Som nevnt innledningsvis, savner vi en strategi når det gjelder hav og ivaretagelse av miljø. For eksempel et strategisk samarbeid med organisasjoner som rydder plast og organisasjoner som rydder opp på havbunnen.

Handlingsdelen

Her vil vi kort oppsummere tiltak Rødt mener bør være med – og noen uklarheter som vi finner i handlingsdelen.

Energi, bygg og anlegg

- * Kreve klimabudsjett i alle byggeprosjekter
- * Avskaffe det fiktive strømmarkedet. Forbrukerne må kjøpe strøm direkte fra kraftverket strømmen uansett kommer fra.
- * Ha et to-prissystem for strøm til husholdningene – rimelig strøm til basisforbruk og dyr strøm til luksusforbruk.

Mobilitet

Vi finner denne formuleringen uklar og uten begrunnelse: «*Boligreserver som ikke representerer kommunens vedtatte politikk skal tas ut i rullering av kommuneplanens arealdel for Haugesund*»

- * Samarbeide med fylkeskommunen for å starte prøveprosjekt med gratis kollektivtransport.
- * Samarbeide med nabokommuner om felles mobilitetsløsninger med målsetting om å redusere den totale bruken av privatbil på Haugalandet.

Ressursbruk

- * Bygge anlegg til å lage biogass av matavfall og kloakk, til drift av store kjøretøy.
- * Fase ut bruken av plastholdig granulat på kunstgressbaner og støtte overgangen til mer miljøvennlige alternativer med strengere miljøkrav ved tilskudd til nybygg, drift og rehabilitering av idrettsanlegg
- * Jobbe for å finne gode alternativer til plastdekke på lekeplasser som ivaretar sikkerhet, framkommelighet og miljøhensyn.
- * Opprette flere offentlige delingstjenester for ulike verktøy, redskaper og andre produkter og støtte lokale og private ordninger for deling og gjenbruk av ting.
- * Utvikle AFFI (og eventuelt samarbeide med ideelle organisasjoner) for at det som del av den lovpålagte husholdningsrenovasjonen, legger til rette for reparasjon, ombruk og gjenvinning.

Innkjøp av varer og tjenester

- * Bidra til at vi reparerer mer og kaster mindre gjennom å gi støtte til kursing i enkelte reparasjoner og vedlikehold, samt være pådriver for å innføre momsfratak.
- * Samarbeide med fylkeskommunen for å styrke fagutdanningen innen reparasjoner, rehabilitering og gjenbruk innen alle yrkesfag.
- * Bruke offentlige innkjøp strategisk for å fremme bærekraftig produksjon og forbruk og sikre at miljø skal veie tyngre enn pris i offentlige innkjøp.

Klima og natur

- * Stoppe dreneringen av myr og torvmark og satse på karbonfangst og lagring i jord.
- * Haugesund skal bevare og restaurere områder med tareskog, ålegress og andre viktige leveområder i havet som bidrar til å binde karbon.
- * Praktisere en føre-var-holdning til alle naturinngrep.
- * Lage en handlingsplan for lysforurensning som takler problemene med LED-oppgradering (kelvin, lysstyrke) og jobbe for enkle teknologiske løsninger for å redusere mengden av kunstig lys som påvirker uterommet.
- * Jobbe for en handlingsplan mot støyforurensning, som sikrer reduksjon av støy fra de største støykildene veitrafikk, fly og industri.